واژه‌نامه توصیفی

مرور متون

مینو یغمایی*

مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی/ آبان ۱۴۰۱؛ ۲۲(۳۲): ۲۲۹ تا ۲۳۰
DOI: 10.48305/22.23

سردبیر محترم مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی

مرور متون، به مثابه مطالعه دانش موجود در مورد موضوعی که پژوهشگر قرار است در مورد آن کار کند، نقشی کلیدی در امر پژوهش بازی می‌کند و تنها پس از مرور کردن متون است که محقق می‌تواند دلایل منطقی برای بیان پرسش پژوهشی خود مطرح کند. مرور متون معمولاً به دو شکل انجام می‌گیرد. شکل متداول‌تر آن است که در بخش مرور متون رساله‌ها و یا مقدمه مقالات چاپ شده در ژورنال‌ها می‌بینیم. در این جا هدف از مرور متون، بیان دانش فعلی و نقصان‌های آن در حیطه سؤال پژوهشی است و پاسخ دادن به این پرسش که چگونه پژوهش مورد نظر می‌تواند این خلا را پر کند. هم‌چنین در مرور متون است که اهمیت پاسخ دادن به سؤال پژوهشی، بنیان نظری برای مطالعه پیشنهاد شده و دلایلی برای صحیح و مناسب بودن روش‌ها و رویکردهای مطالعه بیان می‌شود. در این شکل اغلب هدف پژوهش فعلی بسط کارهایی که در گذشته انجام شده، یا انجام پژوهش مبتنی بر نظریه‌های موجود است و از همین رو داده‌های منتشر شده در همان زمینه و بستر که نویسندگان در متون اصیل از آن بهره برده‌اند بحث و صورت‌بندی می‌شوند در شکل دوم، پژوهشگر درگیر ارزیابی مجدد داده‌های منتشر شده با استفاده از پارادیم یا در زمینه ای (context) کاملاً متفاوت که نویسندگان مقالات اولیه در نظر نگرفته‌اند، است. در این حالت حاصل مرور متون خود یک کار پژوهشی اصیل و ارزشمند است که به شکل یک مقاله مروری (Review article) عرضه می‌شود. این شکل از مرور متون تنها برای توجیه پژوهش محقق نیست و خود می‌تواند نقطه شروع مستحکمی برای دیگر پژوهشگران باشد. در منابع برای این شکل دوم مرور منابع اشکال مختلفی قائل شده‌اند. از جمله آنها می‌توان به مرور روایتی (Narrative review)، مرور انتقادی (Critical review)، مرور چتری (Umbrella review)، مرور دامنه (Scoping review) ، نقشه شواهد (Mapping review) و مرور نظام‌مند (Systematic review) اشاره کرد. برای تجزیه و تحلیل داده‌های گردآوری شده در بررسی متون هم از شیوه‌های متفاوتی مانند تحلیل موضوعی (Thematic)، تحلیل گاه‌شماری (Chronological)، تحلیل روش‌شناسی(Methodological) ، و تحلیل نظری (Theoretical) استفاده می‌شود.

طبق نظرتمپلر و پار(Templier و Paré) انجام یک مقاله مروری شش مرحله دارد:

۱- صورت‌بندی سؤال (ها) و هدف (اهداف) پژوهشی

۲- جستجوی وسیع در منابع

* **نویسنده مسؤول:** دکتر مینو یغمایی (استاد)، گروه زنان، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی، تهران، ایران. yaghmaeim@yahoo.com

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۱/۷/۸، تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۷/۱۹

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-11-24]
[DOI: DOI: 10.48305/22.23]

۳- غربال‌گری منابع بر حسب معیارهای ورود

٤- ارزیابی کیفیت مطالعات اولیه

٥- استخراج داده‌ها

٦- تجزیه و تحلیل داده‌ها

البته باید توجه داشت که این مراحل در انواع مختلف مرور به اشکال متفاوتی صورت می‌گیرد. برای مثال در یک مرور نظام‌مند غربال‌گری متون موجود با معیارهای کاملاً مشخص و به شیوه ساختارمند صورت می‌گیرد اما در مرور انتقادی این گونه نیست.

منابع برای مطالعه‌ی بیشتر:

1. Paré G, Kitsiou S. Methods for Literature Reviews. In: Lau F, Kuziemsky C. Handbook of eHealth Evaluation: An Evidence-based Approach. Victoria: University of Victoria publication, Canada; 2016: 157-179.
2. Jesson J, Lacey F. How to do (or not to do) a critical literature review. Pharmacy Education. 2006; 6(2): 139–148.

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-11-24]

[DOI: DOI: 10.48305/22.23]